

Autenttisuuden paradoksi paljastetuissa hirsiseinissä – Säilyttämisen ja vaalimisen esityksiä sisustuslehdissä vuosina 2017–2023

Iida Kalakoski & Riina Sirén

Suomalaisissa hirsitaloissa rakennusten sisäseinät on ollut tapana verhota ja tiivistää savella, ja paperin yleistettyä pinkopahvilla ja tapetilla tai esimerkiksi sanomalehtipaperilla. Nykyään monet kodinkorjaajat paljastavat kotiensa hirsipintoja paperointien alta luodakseen autenttista vanhan talon tunnelmaa. Paljastukseen sisältyy kuitenkin autenttisuuden paradoksi, sillä pintoja ei alun perin suunniteltu esille jätettäväksi, ja irti revittyjen pintamateriaalien myötä rakennus pikemminkin menettää aitoja historiallisia kerrostumiaan ja materiaalista todistusvoimaansa. Artikkelimme analysoi hirsiseinien paljastamiseen sisustuslehdissä liitettyjä autenttisuuden mielikuvia ja tarkastelee niitä suhteessa restaurointiteoriassa vakiintuneisiin käsityksiin autenttisuudesta. Kävimme läpi 97 kappaleen näytesarjan suomalaisia sisustuslehtiä vuosilta 2017–2023. Tarkastelimme ensinnäkin hirsiseinien esiintyvyyttä lehtien kuvituksissa sekä tapaa, jolla paljastettuja hirsiseiniä käsiteltiin artikkelien kuvissa ja teksteissä. Pohdimme erityisesti sitä, miten autenttisuuden paradoksi ilmenee sisustuslehtien tavassa käsitellä paljastettuja hirsiseiniä ja millaisena kodinkorjaamisen tai sisustamisen muotona hirsiseinien paljastaminen niissä näyttäytyy. Laajemmin ottaen tutkimus tarkastelee myös akateemisen restauroinnin teorian suhdetta kodinkorjaajien arkisiin käsityksiin autenttisuudesta ja sitä luovista ja vaalivista toimenpiteistä. Hirsiseinien esiin ottaminen on näennäisen marginaalinen ilmiö, mutta se muokkaa lukuisten toisintojen kautta ihmisten käsityksiä historiallisista rakennuksista, rakennustyypeistä ja niiden korjaamisesta.

Avainsanat: autenttisuus, hirsiseinä, kodinsisustus, sisustuslehdet, rakennusperintö, rakennusperinne, rakennussuojelu, hirsirakennus

Keywords: authenticity, timber wall, home decoration, home decoration magazines, architectural heritage, building tradition, building preservation, log house

Johdanto

Tässä artikkelissa tarkastelemme nykyistä sisustustrendiä, jossa vanhan rakennuksen hirsiseinät verhoamisen sijaan paljastetaan näkyväksi osaksi sisustusta. Rakennussuojelussa pidetään lähtöoletuksena, että rakennusten kulttuurihistoriallinen arvo vähenee materiaalia, esimerkiksi pintarakenteita, poistettaessa. Sisustuslehtiaineistomme tuo kuitenkin esiin asukkaiden kokemuksen siitä, että hirsiseinien paljastaminen lisää historiallisuuden tuntua rakennuksessa. Etsimme sisustuslehtien avulla vastausta siihen, miten ja millaista autenttisuutta hirsiseinien paljastamisella pyritään vahvistamaan.

Suomessa on rakennettu hirrestä vuosisatojen ajan, ja suomalainen vanhempi rakennusperinne on pääsääntöisesti hirsirakenteista. Suurin osa nykyisin käytössä olevasta hirsirakennuskannasta on valmistunut 1800- tai 1900-lukujen aikana ja sen rakenne on lamasalvottua. Painuvan luonteen vuoksi lamasalvottuja käyttökerroksia on tyypillisesti vain yksi. Hirsirakennusten sisäseinät on ollut tapana verhota eri tavoin: aiemmin savella ja teollisen paperin yleistettyä 1800-luvun mittaan esimerkiksi sanomalehtipaperilla, pinkopahvilla tai tapetilla. 1900-luvun puoliväliin asti seinät jätettiin paljaksi vain toisarvoisissa tiloissa tai varallisuuden puutteen vuoksi. Verhouksia puolestaan on tehty sekä estetiikan vuoksi että käytännöllisistä syistä tiivistämään seinän rakennetta ja helpottamaan puhtaanapitoa. Aikojen kuluessa sisäpinnoille kerrostuneet pintarakenteet ovat osa kiinteää rakennusta ja sen rakennusperintöä.

Helposti ja melko edullisesti muokattavia pintarakenteita on uusittu tai lisätty toistensa päälle toisinaan tiheästikin muotivirtausten mukaan, mutta paljastaminen on ilmiönä melko tuore. (Flink 1999, 9–10, 23–59.) Niinäkään aikoina, joina hirsiseinät on poikkeuksellisesti haluttu jättää esille, ei ole ollut tapana paljastaa vanhoja seinärakenteita, vaan paljaat hirsiseinät on rakennettu uudisrakennuksiin. Esimerkiksi 1900-luvun alun kansallisromantiikassa paljaksi jätettävät seinähirret valikoitiin huolella ja käsiteltiin tasapintaisiksi esimerkiksi piiluamalla tai höyläämällä. 1960- ja 1970-lukujen folkloreytyli, jota esiintyi ensisijaisesti vapaa-ajanrakentamisessa, hyödynsi teollisesti siistittyjä seinähirsiiä (esim. Ahmavaara 1966; Tempel 1968).

Nykyään monet vanhoissa taloissa asuvat kodinkorjaajat poistavat seinäpaperoinnit ja -levytykset ja paljastavat niiden takana olevat hirsipinnat. Samantapaista tunnelman luomista vanhojen rakenteiden tai niiden jäljitelmien avulla on tehty jo vuosikymmeniä suomalaisissa ravintolasisustuksissa. Esimerkiksi toisen maailmansodan jälkeen ravintolasalien interiööreihin lavastettiin hirsipirttejä muistuttavia tiloja (ravintola Kestikartano 1946–1967, Helsinki). 1970-luvulta alkaen yleistyivät välimerivaikutteiset pittoreskit ruokailumiljööt (ravintola Kustaankellari, Tampere; Tarinatori, Helsinki, 1980-luku), joissa ravintolaseinien rosoiset tiilipinnat otettiin esiin rappauksen alta osittain tai kokonaan. Mikäli tilan seinät eivät olleet tiilirakenteisia, saatettiin sellaiset lavastaa maalipinnoilla tai tapetein.

Kuva 1. Amurin museokorttelissa Tampereella esitellään työväestön asumista 1900-luvun eri vuosikymmenillä. Paljaat hirsiseinät eivät kuuluneet edes vähävaraisen työläiskodin interiööriin, joten yhdessä museohuoneessa esitellään tapaa peittää hirret sanomalehden sivuilla. Kuva: Iida Kalakoski, 2022.

1990-luvulta alkaen paljastetut seinärakenteet yleistyivät myös anniskeluympäristöjen ulkopuolella. Vanhojen rakenteiden hyödyntäminen tunnelman luomisessa yleistyi erityisesti tiilirunkoisten teollisuusrakennusten uudiskäyttöhankkeissa. (Hakkarainen & Mattinen 1984, 46.) Tällaisiin muutoksiin saatiin inspiraatiota esimerkiksi New Yorkin loft-asunnoista (Zukin 1989, 2, 64). Entistä patinoituneeksi ja keskeneräisen oloiseksi sisustuksen kuvasto muuttui 2000-luvun puolella, jolloin niillä viitattiin yhä tietoisemmin rouheaan, teolliseen ilmeeseen ja populaarikulttuuristakin tuttuun kuvastoon luovien menestyjien työtilaa ja asumista yhdistävistä kodeista.

Vanhempien rakennusmateriaalien paljastaminen uudempien alta ei siis ole uusi ilmiö suomalaisessakaan sisustuksessa. Se ei kuitenkaan ole aiemmin esiintynyt vastaavassa muodossa ja laajuudessa kuin nykyinen pientaloihin ulottuva hirsiseinätrendi. Suomalaisen hirsirakennuksen seinä on ollut hyvä materiaalsen historian tallentaja, koska uusia pintarakennekerroksia on yleensä lisätty verrattain usein; merkittävästi enemmän kuin esimerkiksi kivirakennukseen rappauserroksia; ja ne on kiinnitetty toistensa päälle vanhoja poistamatta. Näin pinta on voinut säilyttää niin vanhoja kuin uudempiakin historiallisia kerrostumia.

Suomessa rakennusperintö on moniin muihin maihin verrattuna hyvin nuorta, ja erityisesti vanhempia interiöörejä ja niiden materiaaleja on säilynyt vähän. Sisustuslehtiaineistomme mukaan hirsiseinien paljastaminen lisää asukkaiden kokemusta rakennuksen historiallisuudesta, vaikka esimerkiksi kansainvälinen restaurointidokumentti, Venetsian julistus, toi asiantuntijapiireissä esiin historiallisten kerrostumien arvon jo julkaisuaikanaan vuonna 1964. Asetelma osoittaa ristiriidan, joka syntyy ammatilaisnäkökulmasta määritettävän autenttisuuden ja asukkaan

kokeman autenttisuuden välille. Samalla on huomattava, että kodinkorjaaja tai sisustuslehdet eivät välttämättä tunnista ristiriitaa.

Tutkimuksemme lähestymistapa asettuu materiaalisen kulttuurin tutkimuksen kentälle. Etsimme sisustuslehtiaineistomme perusteella vastausta siihen, miten ja millaista autenttisuutta hirsiseinien paljastamisella pyritään vahvistamaan. Teemoittemme autenttisuuden ilmenemismuotoja materiaalisen kulttuurin tutkimuksessa ja arkkitehtuurin historian kentällä operoivan restauroinnin teorian käsittein ja pyrimme tunnistamaan paljastamisilmiön epäjohtonmukaisuuksia. Lopuksi hahmottelemme ajatusta siitä, millaista todellisuutta tällaisen trendin leviäminen tuottaa ja miten se vaikuttaa suomalaisten käsityksiin rakennusperinnöstä.

Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

Tutkimuksemme kohdistuu asuntojen hirsiseinien esiin ottamiseen ja paljastettuihin hirsiseiniin liitettyihin autenttisuuden mielikuviin. Lähestymme aihetta kirjoittavina arkkitehteina, mutta arkkitehtuuritutkimuksen varsin ohuen ja pääsääntöisesti taidehistoriallisiin, sosiologisiin tai teknisiin näkökulmiin painottuvan tutkimusperinteen vuoksi löysimme tukevamman maaperän kulttuuritutkimuksesta ja erityisesti etnologian ja antropologian perinteissä kehitetyltä materiaalisen kulttuurin tutkimuksen kentältä. Keskeisin menetelmäpolkumme on havainnointi, teemoittelu ja päättely.

Tutkimuksessamme käsittelemämme sisäpintarakenteet asettuvat kodinsisustamisen ja arkkitehtuurin rajapinnalle. Rakennussuojelussa on ollut tapana tarkastella näistä vain arkkitehtuuriksi määriteltyä osuutta, kuten rakennuksen julkisivuja. Rakennussuojelu kytkeytyy viranomaisohjaukseen, eikä viranomaisen yleisesti nähdä sopivaksi vaikuttaa yksityiseksi koettuun kodinsisustamiseen. Eräänä linkkinä asiantuntijaviranomaisten ja kodinkorjaajien välillä voidaan nähdä esimerkiksi alueellisten vastuumuseoiden tai erilaisten korjausneuvontakeskusten (esim. Tammela Vanhassa Raumassa tai Rakennuskulttuuritalo Toivo Porissa) tarjoama korjausneuvonta tai esimerkiksi Museoviraston 1990-luvulta alkaen julkaisemat korjauskortit, joiden ohjeet palvelevat niin kodinkorjaajia kuin ammattilaisiakin.

Korjauskorttien painopisteenä ovat kuitenkin olleet erityisesti rakenteelliset ja kohteen säilymisen kannalta tärkeät rakennusosat kuten vesikatto ja kivijalka. Sisätilojen osalta ohjeet koskevat esimerkiksi märkätilojen rakentamista, sillä ne muodostavat väärin rakennettuina uhan rakennuksen säilymiselle. Toisaalta ohjeistuksia on annettu myös kaupunkikuvallisiin seikkoihin, kuten julkisivuun ja esimerkiksi aitojen ja porttien kunnostukseen. (Museoviraston korjauskortit.) On kuitenkin huomioitava, että myös rakennusten sisätiloissa tehtävät muutokset vaikuttavat rakennuksen kulttuurihistorialliseen kokonaisarvoon. Tämä tapahtuu sekä konkreettisten rakennusosien säilymisen ja historiallisen todistusarvon että niiden mahdollistaman historiallisen luettavuuden välityksellä.

Suomalaista asumista sekä esine- ja huonekaluteollisuutta tutkiva Minna Sarantola-Weiss liittyy kodinsisustuksen 1990-luvulta alkaen vahvistuneisiin historian tutkimuksen suuntauksiin, joita yhdistää pyrkimys maailman tarkasteluun

”alhaalta päin” eli yksilön näkökulmasta. Niissä yksityinen nähdään kiinteässä yhteydessä ympäristöönsä ja muihin itseään laajempiin ilmiöihin. (Sarantola-Weiss 2003, 28–29.) Myös kansatieteessä ajatus kotien aktiivisesta roolista on tullut yhä keskeisemmäksi, vaikka tässä kotien hahmottaminen arjen näyttämöiksi on osa tieteenalan alkuperäistä kenttää (Sarantola-Weiss 2003, 31). Seinien pintarakenteiden käsittelyn voi siten lukea arkielämän käytäntöihin, jotka kumuloituessaan muovaavat lopulta yhteiskuntia.

Seinien pintarakenteita on tarkastelu tyypillisesti osana tyylihistoriaa, ylempien sosiaaliluokkien taiteellisenä ilmaisukanavana ja yhteiskuntaluokan tunnuksena (esim. Thornton 1984; Danielsson 1998; Heikkinen 2009). Toinen yleinen näkökulma liittyy kansanrakentamiseen ja perinteisiin menetelmiin (Kaila 2005, 427–658; Sjöberg et al. 1994), joskin enemmistö aihepiirin tarkastelusta tehdään tieteellisen kentän ulkopuolella (mm. Niiranen 1981; Rinne 2018). Restauroinnin kentällä kiinnostus kohdistuu yleensä pintarakenteiden dokumentointi- ja konservointitapoihin (esim. Flink 2006; Heikkinen 2009). Pintarakenteiden kokemuksellisuus- ja autenttisuussuhteen tarkastelu on tutkimuskohteena harvinaisempaa.

Hirsiseinä on ilmeikäs materiaallinen kokonaisuus, joka paljastettuna herättää vahvoja mielikuvia ja aistikokemuksia. Anna Kajander esittää etnologian materiaalisuutta käsittelevässä artikkelissaan (2022), että etnologisessa tutkimuksessa materiaalisuus on ollut keskeisiä kiinnostuksen kohteita tieteenalan alkuvaiheista saakka, jolloin varsinainen tutkimuskohde oli yleensä juuri materiaallinen kappale, esine. Viimeistään 1980-luvulta alkaen esine tai materiaali alettiin nähdä välineellisemmin tarkastelukulmana, joka auttoi tutkimaan erilaisia menneisyyden ja nykyisyyden kulttuurisia ilmiöitä. Tähän suuntaan alaa ohjasivat semiotiikasta ja kulutustutkimuksesta haetut vaikutteet. (Kajander 2022, 140–142.)

Kajander jatkaa, että tapamme aistia esineitä ja niiden luomia materiaalisia ympäristöjä on yhdistelmä henkilökohtaisia ja kulttuurisia tekijöitä. Niihin liittyy erilaisia ajallisia ja kulttuurisia kerrostumia, käsityksiä ja muistoja tunnelmista, sopivaisuuksista, valtasuhteista ja identiteeteistä. Esinesuhteemme eri osatekijöiden merkityksiä on usein vaikea tiedostaa ja sanoittaa. Etnologiassa keskeiseksi nousseessa etnografisessa metodologiassa keskitytään tulkitsemaan esineiden kanssa tekemisissä olevien ihmisten esineisiin liittämiä merkityksiä ja toimintaa sekä huomioimaan myös esineiden vaikutuksia näihin. (Kajander 2022, 146, 150–151.)

Sisustamisen kautta yksilöt ilmaisevat itseään ja rakentavat identiteettiään, mutta myös ylläpitävät, muuttavat tai luovat uusia kulttuurisia ja sosiaalisia perinteitä, tapoja, normeja ja ihanteita. Kun sisustamme, teemme sen kulttuuristen rajojen ja normien sekä olettamusten muodostamien rajojen puitteissa. Arja Turunen (2011, 24) kuvaa, että kyse on minuuden määrittelystä materiaallisen kulttuurin keinoin. Vastaavasti hirsiseinien paljastamisessa voi nähdä representatiivisia piirteitä. Hirsiseinien esiin ottamisella ihminen ilmaisee suhdettaan ympäröivään kulttuuriin. Siten kodinsisustuksen esittelemisen lehdissä voi liittää vahvasti itseilmaisuuksiin.

Postmodernissa historiakäsityksessä historiaa tarkastellaan ilmiönä, joka koostuu monista keskenään ristiriitaisista kertomuksista (Sarantola-Weiss 2003, 29). Tällainen

monisuuntaisuus sopii hirsiseinien paljastamisen tarkasteluun, koska hirsiseiniin liitetyt mielikuvat vaihtelevat jo yhden kodin piirissä, puhumattakaan useammasta. Samalla seinällä voi olla useita, keskenään ristiriitaisiakin, merkityksiä eri asukkaille. Esimerkeissämme hirsiseinien paljastaminen näyttäytyy haastatelluille kuitenkin ennen kaikkea myönteisenä tekona. Vain yhdessä artikkelissa tuotiin esiin, että näkyville jätetty hirsipinta aiheutti perheessä pohdintaa (*Glorian koti*, 5/2021). Äänten yksimielisyyteen vaikuttanee myös sisustuslehtien myönteisyyttä korostava tekstityyppi.

Hirsiseinien avulla on luontevaa tarkastella myös epälineaarista aikakäsitystä. Siinä missä hirsiseinä herättää eri vaikutelmia eri kokijoissa, ilmaisee hirsiseinä samanaikaisesti myös eri aikatasoja. Tämänäköisyyteen merkitystihentymisiin on kulttuurintutkimuksessa viitattu käsitteellä *sotkuisuus*. Visa Immosen (2016, 190) mukaan sotkuisuus viittaa arkeologisessa katsannossa siihen, miten menneisyys painaa jälkensä esineisiin aineellisina muistoina. Niiden koettavissa oleva ajallisuus ei ole lineaaristen tapahtumien sarja, vaan jokaisessa esineessä on yhtä aikaa jälkiä eriaikaisista tapahtumista. Esine on siis perustavanlaatuisesti moniajallinen. (Immonen 2016, 198.) Hirsiseinä on näin ajatellen oiva esimerkki fragmentaaristen muistojen aineellisesta kokoelmasta, joka on syntynyt materiaalin oman luonteen sekä erilaisten ihmisen tuottamien toistojen sekä vaurioitumisprosessien tuloksena.

Antropologit Arjun Appadurai ja Igor Kopytoff kehittivät 1980-luvulla käsitteen *esinebiografia* kuvaamaan esineiden olemassaolon aikana niissä tapahtuvaa merkitysten muutosta. Esineiden merkitykset vaihtelevat niiden kuluneisuuden, korjaamisten, muuttuvien käyttötarkoitusten ja sijaintien perusteella, ja tämä liike asia- ja käyttöyhteydestä toiseen muuttaa myös niiden merkityksiä. (Immonen 2016, 191–192.) Hirsiseinän erityisyys ei nouse yksin sen alkuperäisistä materiaaliominaisuuksista, vaan myös kaikista niistä kulumista, nauloista ja pinttymistä, jotka ovat vuosien myötä jääneet sen pintaan. Hirsiseinän ontologisesti merkittävin muutos tapahtuu kuitenkin peitetyn hirsiseinän paljastusvaiheessa, jossa kokemuksellisesta näkökulmasta ensisijaisesti tilaa rajaava eli toiminnallinen rakenne paljastaa asukkaalleen luonteikkaan pintansa.

Sisustuslehdet aineistona ja menetelmät

Tarkastelemme hirsiseinien paljastamista sisustuslehtien välityksellä. Kävimme läpi toisen kirjoittajan kotiarkistosta löytyneen 97 sisustuslehden näytesarjan vuosilta 2017–2023. Näytesarja käsitti numeroita seuraavista suomalaisista sisustuslehdistä: *Avotakka* (27 kpl), *Deko* (8 kpl), *Glorian koti* (12 kpl), *Koti ja Keittiö* (5 kpl), *Meidän talo* (28 kpl) sekä *Unelmien talo ja koti* (17 kpl). Näiden lisäksi yksittäisiä sitaatteja haettiin eri lehtien verkkosivuilta.

Kulttuurintutkimuksen piirissä lehdet on usein nähty lähinnä aiheeseen johdattelavana aineistona, mutta esimerkiksi etnologi Arja Turunen (2011, 52) toteaa, että aikakauslehtien käyttöä puoltaa niiden tiivis kytkeytyminen ajankohtaisiin keskusteluihin ja ilmiöihin. Lehdissä käsitellään asioita, joista saattaa muutoin olla vain vähän tietoa, ja muutosten heijastamisen lisäksi ne usein stimuloivat keskustelua ja vaikuttavat sen myötä muutoksiin. Sisustuslehdellä tarkoitamme tässä tutkimuksessa

suomalaista, säännöllisesti ilmestyvää, kuvapainotteista kausijulkaisua, jonka lyhyissä jutuissa esitellään kodinsisustusta.

Sisustuslehdet nousivat tutkimusaineistoksi, koska ne edustavat tärkeää kulttuurista toimijaa sisustustrendien ja siten tietynlaisten kotiin liitettävien arvostusten leviämässä ja merkityksellistämässä. Ne ovat esimerkiksi vaikuttaneet 1960-luvulta asti suomalaisen kodinsisustamisen kaupallistumiseen (Sarantola-Weiss 2009, 43). Lisäksi sisustuslehdet ovat koko olemassaolonsa ajan osallistuneet keskeisellä tavalla modernia kotia koskevan keskustelun tuottamiseen ja niiden historia on siten läheisessä yhteydessä siihen, miten esimerkiksi koti, autenttisuus, historia, perinteet ja niiden väliset suhteet ymmärretään suomalaisessa yhteiskunnassa.

Sisustuslehtien käyttäminen tutkimusaineistona on perusteltua erityisesti siksi, että juuri sisustuslehdet ovat olleet tärkeässä asemassa hirsiseinien esiin ottamisen tuomisessa laajempaan tietoisuuteen. Hirsiseinien paljastaminen on toimenpide, joka helpon toteutettavuutensa vuoksi kopioituu nopeasti lehtien sivuilta yhä uusiin koteihin ja vapaa-ajanasuntoihin. Painetut sisustuslehdet ja niiden verkkosivut ja sosiaalisen median kanavat muodostavat tärkeän väylän, jonka kautta sisustusmakua esitellään ja levitetään suomalaiselle yleisölle. Minna Sarantola-Weiss (2003, 42–43) on todennut, että lehdet ”ovat lukijoidensa kanssa osa samaa kulttuurista todellisuutta”, aktiivisia toimijoita, jotka muokkaavat lukijoiden käyttäytymistä ja kulutustottumuksia. Sisustuslehdet ovat siis keskeisiä hirsiseinätrendin levittäjiä.

Media-aineistossa kaikilla osatekijöillä, tekstillä, kuvilla, otsikoilla ja näiden keskinäisellä asettelulla, on viestinnällistä painoarvoa. Siksi olemme käsitelleet artikkeleita teksteinä, jotka sisältävät kirjoitetun tekstin lisäksi taiton ja kuvituksen. Kuvitetussa juttukokonaisuudessa vaikuttaa rinnakkain kaksi kertomusta: visuaalinen ja verbaalinen kertomus. Niitä myös havainnoidaan eri tavoin, sillä teksti luetaan yleensä alusta loppuun mutta kuvaa tarkastellaan yhtäaikaaisesti. Siten visuaalinen ja verbaalinen kertomus lomittuvat toisiinsa. Lehtien visuaaliseen vaikutelmaan kuuluvat ainakin typografia, taitto ja valokuvat. (Turunen 2011, 79.) Sisustuslehtien erityispiirteenä voidaan pitää kuvituksen keskeistä roolia.

Paljastettujen hirsiseinien tapauksessa tekstin ymmärtäminen edellä kuvatussa laajassa muodossa on erityisen merkityksellistä. Hirsiseinä saatetaan mainita tekstissä tai kuvatekstissä vain ohimennen, mutta kuva seinästä on usein hyvin keskeisessä roolissa jutun kokonaistaitossa joko lehden kannessa tai jutun pääkuvana. Kuvien kautta välittyy hirsiseinien ulkonäkö ja sijainti huonekokonaisuudessa, ja teksteissä voidaan tuoda esiin hieman toista näkökulmaa, kuten niiden esiin ottamiseen liittyneitä työtä tai siihen sidottuja merkityksiä. Eri yhteyksissä materiaaliset ominaisuudet merkityksellistyvät eri tavoin ja ohjaavat näkemään hirsiseinissä tiettyjä materiaalisia ominaisuuksia. Visuaalinen aineisto on sisustustrendin välittämisen näkökulmasta keskeistä.

Useimmat kootut tekstikatkelmat on tarkastelemisamme sisustusartikkeleissa kirjoitettu asukkaiden sanomiksi, mutta esimerkiksi kuvateksteihin ovat voineet vaikuttaa myös toimittajien tulkinnat. Sisustuslehtien toimittajat puhuvat lukijalle pääosin suoraan ja tasa-arvoisesti, eivät ohjaillen varsinkaan koteja esittelevässä juttutyypissä. Kaupallisten lehtien tyyliin kuuluu, että toimittajat eivät asetu aiheensa

ylä- tai ulkopuolelle (Turunen 2011, 32). Vähemmistönä on juttutyyppi, jossa annetaan vinkkejä tai korjausohjeita. Samalla keskustelu tulee vahvistaneeksi erilaisia sisustamisen preferenssejä. Sisustuslehtien keskustelusta on pääteltävissä, onko hirsiseinien paljastaminen ymmärrettävä sopivaksi toiminnaksi vai ei. Katsomme, että sisustamisesta käyty keskustelu ja käytänteet ovat vastavuoroisessa suhteessa toisiinsa ja muovaavat toinen toisiaan.

Tutkimusaineistomme on valikoitunut seuraavalla periaatteella. Yleisten havaintojemme perusteella esiin otettuja hirsiseiniä käsiteltiin suomalaisissa sisustuslehdissä erityisen runsaasti 2010- ja 2020-lukujen taitteessa, verrattuna esimerkiksi 2000-luvun alkuvuosiin. Koska halusimme tarkastella sitä, miten ilmiö näyttäytyy laajalle suomalaiselle yleisölle, valitsimme lähempään tarkasteluun laajalevikkisiä sisustuslehtiä, joiden kohderyhmä oli mahdollisimman laava. Siten rajasimme aineiston ulkopuolelle tiettyyn erityiseen asumismuotoon, kuten esimerkiksi maaseutu- tai vapaa-ajan asumiseen, keskittyneet julkaisut.

Toisaalta tutkimuksemme ei tavoittele ilmiön laajuuden määrällistä hahmottamista, vaan olemme kiinnostuneet kirkastamaan hirsiseinien paljastamisen ristiriitaisuutta. Siksi valitsimme tarkasteluun näytesarjan, joka kattaa vaihtelevan otoksen vuosina 2017–2023 julkaistuista suomalaisista sisustuslehdistä. Otoksen pohjalta on mahdollista hahmottaa tutkimaamme ilmiöön liittyviä mielikuvia. Sarja on ainutkertaisessa vajavaisuudessaan riittävän tyypillinen esimerkki siitä, mitä tavallisen sisustuslehtilukijan ulottuvilla saattaa olla. Lehtiartikkeleissa eriteltyt rakennukset on pääsääntöisesti rakennettu 1800-luvun puolivälin ja 1900-luvun kolmen ensimmäisen vuosikymmenen välisenä aikana. Niiden lisäksi mukana on muutama jälleenrakennuskauden tyyppitalo, jotka sijoittuvat kiinnostavasti vanhemman ja modernin rakentamisen taitekohtaan.

Selaamisen perusteella havaitsimme, että erityisen laajasti paljastettujen hirsiseinien trendiä esittelevät A-lehtien julkaisemat aikakauslehdet *Meidän talo* sekä *Unelmien talo & koti*. Niiden sivuilla painottuvat omakoti- ja vapaa-ajanasuminen, vanhat rakennukset ja maaseutukodit. *Meidän talo* -lehden 29 selaamastamme numerosta 28:ssä esiintyi yksi tai useampi artikkeli esiin otetusta hirsiseinästä, ja *Unelmien talo & koti* -lehdessä vastaavasti 14:ssä 16:sta. Näissä lehdissä hirsirakentamista tuodaan mieluusti esiin myös kannessa: tarkastelluista *Meidän talo* -lehden numeroista jopa viiden kannessa oli paljastettu hirsiseinä, ja *Unelmien talo & koti* -lehden kansistakin yhdessä. Molempia lehtiä julkaistaan myös Internetissä Meillä kotona -sivuston kautta.

Kaupunki- ja kerrostaloasumista esittelevissä lehdissä kuten *Deko*, *Avotakka* ja *Glorian koti* hirsiseinien esiinottoja esitellään suhteellisesti vähemmän. Tämä onkin ymmärrettävää, koska kaupunkikerrostaloissa tai uudiskohteissa hirsiseinien paljastaminen on harvoin mahdollista. *Glorian koti* -lehden otannassa etsimäämme ilmiötä löytyi 5/12 numerossa (ei yhtään kannessa), *Deko*-lehdessä 3/8 (yksi kannessa) ja *Koti ja keittiö* -lehdessä 2/5 numerossa (ei yhtään kannessa). *Avotakassa* havaintoja tehtiin 6/27 numerossa, joista yksi kannessa.

Julkaisujen valinnan jälkeen tutustuimme tarkemmin valittuihin esiintymisiin. Ehdoton enemmistö paljastettuja hirsiseiniä koskevista havainnoista oli sisutusartikkeleita,

mutta joukkoon lukeutui myös yksi numero, jossa ainut hirsiseinäpaljastus sisältyi ulkopuolisen ilmoittajan mainokseen (*Avotakka* 3/2020) sekä yksi, jossa sellainen kuului seuraavan numeron sisältöä esittelevään mainokseen (*Meidän talo* 2/2022). Erityisen paljon hirsiseinien paljastuksia esiintyi sisustusartikkeleissa, joissa näkökulmana oli rakennusten ennen–jälkeen-tilanteiden muutos. Painotus selittyy toki sillä, että paljastuksia tehdään pääosin korjauskohteissa, ja aiemman ja nykytilanteen välisen muutoksen hämmästely kuuluu korjaustyön kulttuuriseen esittämiseen.

Valituista artikkeleista nostimme esiin käsitteitä ja aiheita, joilla seinien paljastamiseen viitataan tai sitä perustellaan ja jotka siten kertovat hirsiseinien paljastamiseen liittyvistä arvostuksista. Tarkastelimme artikkeleja siitä näkökulmasta, mitä ne kertovat hirsiseinien ominaisuuksien ja merkitysten kautta autenttisuudesta. Rinnastimme huomiot restauroinnin teoriassa keskeiseen autenttisuuden käsitteeseen ja teemoitimme aineiston sitaatit eräänlaiseksi kirjoksi autenttisuuden yläkäsitteen alle. Autenttisuuden käsitettä avaamme lisää seuraavassa luvussa.

Tämä tutkimus edustaa sisustamisen representaatioiden ja lukijoille tarjottujen tulkintojen tutkimusta ja kohdistuu esiin otetuista hirsiseinistä käytyyn lehtikeskusteluun. Tapa poistaa hirsirakennusten pintamateriaaleja muokkaa ihmisten käsityksiä historiallisista rakennuksista, rakennustyypeistä ja niiden korjaamisesta. Samalla se tukee toimintamalleja, jotka uhkaavat rakennetun ympäristön arvojen säilymistä. Aiheen tutkiminen on mielekästä, koska tarkastellessaan koteja sisustuslehdet käsittelevät samalla myös identiteettiä, valtaa, moraaliala ja muutosta itseään. Keskustelu, joka muovaa identiteettiä ja käytöstä, on tutkimisen arvoista.

Hirsiseinän autenttisuuksia

Autenttisuus on restauroinnin teoriassa paljon tutkittu käsite, jonka muodosta edelleen keskustellaan. Vallitsevana suuntauksena on ollut autenttisuuteen sisällytettävien näkökulmien jatkuva laajeneminen. Myös sisustuslehdissä käsitellään autenttisuutta, vaikka kyseinen termi ei niissä usein esiinnykään. Sisustuslehtien esittelemät esimerkit autenttisuuden saavuttamiseksi poikkeavat kuitenkin restaurointiteorian vakiintuneista näkemyksistä. Tässä analyysiluvussa tuomme esiin sisustuslehtien autenttisuusviittauksia restaurointiteoriaan rinnastettuina. Teemoitimme sisustuslehtien autenttisuusviittaukset kolmeen ryhmään, joita ovat tunnelma, kokemus ja tarina.

Autenttisuus restauroinnissa

Restauroinnilla tarkoitetaan länsimaissa sellaista vanhat rakennustavat huomioon ottavaa, kulttuurihistoriallisen arvon säilyttävää korjaamista, johon voi sisältyä konservoivia, rekonstruoivia ja entistäviä toimenpiteitä sekä uudisrakentamista (Eurooppalaisen kulttuuriperintöpolitiikan sanasto 2011). Restauroinnissa toteutettavien muutosten tulisi sekä parantaa olemassa olevaa tilannetta että sopeutua ympäristöönsä (Perkkiö 2007, 41). Restaurointi on siten toimintaa, joka tunnistaa rakennuksen historialliset, kulttuuriset, maisemalliset ja rakennustaiteelliset erityispiirteet ja arvot, ja restauroinnin teoria on ala, joka on keskittynyt näiden arvojen tunnistamiseen, selittämiseen ja soveltamiseen.

Länsimaissa restaurointiajattelu on sidottu autenttisuuteen ja restaurointiperiaatteet tähtäävät teoksen autenttisuuden säilymiseen. Sana 'autenttinen' tulee kreikkalaisperäisestä autentia-sanasta, joka merkitsee oikeaperäisyyttä, luotettavuutta ja pätevyyttä ja se on eräs keskeisimpiä ja kiistellyimpiä kulttuuriperinnön määrittelyyn liittyviä käsitteitä (Matero, 2006, 83). Rakennusten restaurointien yhteydessä autenttisuutta terminä on sovellettu renessanssista lähtien. Aluksi termi yhdistettiin rakennuksen alkuperäisten ominaisuuksien ja arvojen säilyttämiseen ja varjeluun. (Perkkiö 2007, 33, 46, 48, 50.) Marraskuussa 2023 edesmennyt länsimaisen restaurointifilosofian ja -historian kansainvälinen huippuasiantuntija Jukka Jokilehto (2011, 7, 92) mielsi autenttisuuden ihmisten yleismaailmalliseen perintöön kuuluvaksi ulottuvuudeksi.

1800-luvulla autenttisuudella tarkoitettiin historiallisten rakennusten restauroinneissa alkuperäisen materiaalin ja muodon säilymistä sekä kohteen historian ja ulkoasun varjelemista. (Perkkiö 2007, 49.) Keskustelun ankarinta laita edusti taidekriitikko John Ruskin, joka näki restauroinnin väärentämisenä ja tuhoamisena kajotessaan sekä materiaaliin että teoksen esteettiseen ulkoasuun. Ruskinille autenttisuus edellytti historiallisen rakennuksen säilyttämistä koskemattomana. Ensimmäisessä kansainvälisessä restaurointijulistuksessa, vuonna 1931 julkaistussa *Ateenan julistuksessa*, restauroinnin edellytettiin tähtäävän nimenomaan alkuperäisen materiaalin autenttisuuden vaalimiseen. Kaiken uuden materiaalin tuli erottua alkuperäisestä. (Perkkiö 2007, 48, 49.)

Ateenan julkilausumaa edelsi Alois Rieglin restaurointiteorian kannalta merkityksellinen ajatustyö. Riegl ei käyttänyt termiä autenttisuus, mutta määrittellessään erilaisia rakennuksiin liittyviä arvoja hän itse asiassa jäsensi autenttisuuden erilaisia näkökulmia. Artikkelissaan *Modern Cult of Monuments* (1903) Riegl erottaa toisistaan muistomerkkien historiallisen (tai dokumentaarisen) arvon ja ikäarvon. Historiallinen arvo liittyy rakennukseen, sen rakentamiseen tai muihin rakennukseen kiinteästi kytkettäviin ilmiöihin, jotka voidaan rakennuksen ominaisuuksien perusteella tunnistaa ja ajoittaa. Ikäarvo puolestaan kertoo yleisemmällä tasolla rakennuksen iästä ja vanhuudesta eli ajan kulumisesta, mikä välittyy katsojalle kohteen äärellä havaintojen perusteella eikä vaadi kokijalta pohjatietoja. Ikäarvoon ei myöskään liity sellaista totuudellisuuden velvoitetta, jonka voi ajatella liittyvän historia- tai dokumenttiarvoon. (Riegl 1992 [1903], 69–83.) Rieglin ajattelu osoittaa, että tietoa rakennuksen arvoista, kuten myös autenttisuuksista, saadaan eri lähteistä, ja että yhden näkökulman vahvistaminen restaurointivalinnoilla voi johtaa toisen näkökulman heikentymiseen.

Venetsian julistus (1964) jatkoi *Ateenan julistuksen* viitoittamaa linjaa korostamalla muodon ja materiaalin muuttumattomuuteen perustuvaa autenttisuutta. Sen taustalla oli muun muassa Cesare Brandin restaurointiteoria (1963), joka nojaa vahvasti käsitykseen alkuperäisen materiaalin säilymisen tärkeydestä. Brandi vaatii myös materiaalissa näkyvien ajan kulumisesta kertovien muutosten eli patinan säilyttämistä, joten historiallisuuden ohella myös esteettisyyden voidaan tulkita kuuluvan Brandin käsitykseen autenttisuudesta. (Perkkiö 2007, 49, 50.) *Venetsian julistuksen* mukaan restauroinnin ”tavoitteena on säilyttää ja tuoda esiin monumenttien esteettinen ja historiallinen arvo ja se pohjautuu alkuperäisen materiaalin ja autenttisten

dokumenttien kunnioittamiselle.” Lisäksi se toteaa, että, ”jos rakennuksessa on päälle rakennettuja lisäyksiä eri aikakausilta, alla olevan vaiheen paljastaminen on oikeutettua vain poikkeusoloissa”. (*Venetsian julistus* 1964, 11. artikla.) Länsimäisen restaurointiteorian kenties merkittävin dokumentti ottaa siten varsin selkeän kannan olemassa olevien rakenteiden poistamiseen, jollaisena voi nähdä myös hirsiseinien paljastamisen.

1990-luvulle tultaessa tarve autenttisuuskäsitteen laajemmalle määrittelylle oli huomattu laajasti. Keskusteluun osallistuivat muiden muassa Bernard Feilden ja Jukka Jokilehto, jotka esittivät autenttisuuden jaettavaksi neljään eri osatekijään, joiden kaikkien tuli toteutua autenttisuuden syntymiseksi. Autenttisuuden osatekijöiksi he jäsensivät muotoilun (*authenticity in design*), materiaalin (*authenticity in materials*), työstämisen (*authenticity in workmanship*) ja paikan (*authenticity in setting*). (Feilden & Jokilehto 1993, 17.)

Kansainvälinen Naran asiakirja (*The Nara Document on Authenticity* 1994) keskittyi kokonaan autenttisuuteen. Asiakirja toteaa, että koska autenttisuus on kulttuurisidonnainen ilmiö, autenttisuutta voi ilmaista kaikilla niillä tasoilla, joilla kohteen kulttuuriarvoja välitetään. Siten autenttisuus on liitettävissä esimerkiksi kohteen muotoon ja muotoiluun, materiaaliin ja sisältöihin, käyttöön ja käyttötarkoitukseen, perinteisiin, tekniikkaan ja ylläpitoon, paikkaan ja puitteisiin, henkeen ja tunnelmaan sekä muihin sisäisiin ja ulkoisiin tekijöihin. (Nara 1994, §10, §13; *Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention* 1994). Nara nosti siten ensi kertaa esiin aineettoman kulttuuriperinnön merkityksen autenttisuudelle (Perkkiö 2007, 50–52). Liittämällä autenttisuuteen elävän perinnön ulottuvuuksia Nara samalla katkaisi autenttisuuden vuosisataisen sidoksen alkuperäisyyden käsitteeseen ja korvasi sen jatkuvuudella.

Naran asiakirjankin jälkeen keskustelua autenttisuudesta on jatkettu ja esimerkiksi aineettoman kulttuuriperinnön tarpeellisuus osana restauroinnin kansainvälisiä säännöksiä on toisinaan kyseenalaistettu (Jokilehto 2014, 45). Keskeisenä linjauksena on kuitenkin ollut autenttisuuden hahmottaminen kohteen ominaisuutena, joka ilmaisee sen kulttuurista merkitystä totuudenmukaisella ja uskottavalla tavalla. Frank Materon (2007, 85) mukaan laajentuva autenttisuuden käsite kannustaa meitä tunnistamaan kohteiden jatkuvan ja vaihtelevan historian, joka käsittää käyttöä, vaurioita, korjausta, puhdistusta, entisöinti – ja toisinaan myös tuhoutumista. Laajeneva käsitys mahdollistaa myös sen, että autenttisuus saa eri kohteissa ja erilaisten ihmisten käytössä erilaisia, mutta yhdenvertaisia merkityksiä.

Kääntöpuolena voidaan pitää sitä, että laajentuessaan autenttisuuden käsite on muuttunut yhä epämääräisemmäksi ja siten alati vähemmän hyödylliseksi työkaluksi rakennusperinnön arvottamisessa. Autenttisuuden rinnalle nostettiinkin 1990-luvulla *integriteetin* käsite, joka kuvaa autenttisuutta kokonaisuuden eheyden ja jatkuvuuden näkökulmista (Jokilehto 2011, 298–299).

Autenttisuusviittauksia sisustuslehdissä:

1. Autenttinen tunnelma

Sisustuslehtiaineistossamme ei esiinny termiä autenttisuus. Artikkelien sävyistä on kuitenkin tulkittavissa, että hirsiseinän riisumiseen liittyy autenttisuudeksi ymmärrettäviä tavoitteita. Yksi yleisimmistä tavoista viitata aineistossa kulttuuriisiin arvoihin on hirsiseinien *alkuperäisyyden* korostaminen. Alkuperäisiä hirret ovatkin siinä mielessä, että ne muodostavat huoneen vanhimman rakenteen, vaikeivat olekaan kuuluneet interiööriin mahdollisten rungon laskeutumiseen varattujen ensivuosisien jälkeen. Alkuperäisyys nähdään paljastusten yhteydessä usein luonnostaan arvokkaana piirteenä, jota kohti kodinlaittajan on moraalisesti oikeutettua kulkea. Rakennuksella on oikeus palata alkuperäiseen asuunsa, mitä alla olevissa otteissa korostavat toimittajien muotoilemat rinnastukset alkuperäisyyden ja aitouden välillä.

Jokainen remontoija toivoo, että seinä- ja lattiapintojen alta löytyisi jotain aitoa ja alkuperäistä, mieluiten hyvässä kunnossa, totta kai. Tämän talon remontissa pinkopahvien alta paljastui niin kaunis hirsipinta, että se sai jäädä esille. (*Meidän talo* 9/2020.)

Remontin jälkeen hirsitalo huokuu alkuperäistä tunnelmaa. Tässä talossa historia ja nykyaika yhdistyvät kodikkaalla tavalla. (*Unelmien talo & koti* 11/2020.)

Alkuperäisyyttä edustavan hirsiseinän paljastamista voi pitää myös ilmaisuna kaipuusta historiallisen jatkuvuuden läsnäoloon. Hirsiseinässä hahmottuu harvinaisen selvästi Immosen (2016, 190) esiintuoma käsite materiaalisen todellisuuden ajallisesta sotkuisuudesta. Jos näkyvillä olevan hirsiseinän mieltää alkuperäiseksi, huonetilassa on mahdollista kokea samanaikaisesti sekä rakennuksen valmistumisaikaa, nykyaikaa että erilaisia niiden väliin jääneitä aikakausia. Interiöörin ”samanaikaisen moniaikaisuuden” voi nähdä irrottautumisena 1900-luvun rationalistisista, uutuutta ja käytännöllisyyttä tavoittelevista ihanteista ja kurottautumisena kohti postmodernia rinnakkaisten kertomusten esitystapaa.

Osassa artikkeleita hirsiseinästä kerrotaan puhtaasti materiaaliominaisuuksien kautta. Hirren materiaalin tuntu luo huoneeseen voimakasta tunnelmaa ja siten määrittelemätöntä nostalgian tuntua.

Hirsiseinä luo lämmintä tunnelmaa (*Unelmien talo & koti* 11/2020).

’Vanhassa talossa kaiken ei tarvitse olla putsplank’ – Vesan ja Urmaksen hirsitalossa maku ja mieli saavat muuttua sillä tärkeintä on kodikkuus (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 10.10.2019).

Katon komea tukiparru ja esille jätetyt puurakenteet vievät ajatukset ranskalaiseen maalaistaloon (*Unelmien talo & koti* 11/2020).

Joulu syntyy tänne vähemmälläkin – vanhat jykevät hirsiseinät ja uuneissa hehkuva tuli takaavat sen (*Unelmien talo & koti* 11/2020).

Tunnelman korostamisessa voi lukea myös restaurointiteorian toisen tärkeän käsitteen, integriteetin, sisällöllistä tunnistamista. Eheyttä ja rikkumattomuutta korostavan integriteetin tyypillisimpiä näkökulmia ovat arkkitehtoninen, ajallinen ja toiminnallinen yhtenäisyys ja jatkuvuus. (Jokilehto 2011, 298–299.) Arvokohteiden restaurointitavoitteista poiketen kodinsisustajille riittää kuitenkin usein vain yhden eheyden ulottuvuuden, esimerkiksi harmonisen tunnelman, läsnäolo. Toisaalta hirsien näyttämisen voi liittää myös 1960-luvulta alkaen kaupallistumisen myötä nousseeseen yksilöllisyyden tavoitteeseen (Sarantola-Weiss 2009, 54–55). Luontoäidin kuvioima hirsiseinä on taatusti ainutlaatuinen.

Osassa artikkeleissa esiteltyjä koteja hirren luonne on esiin ottamisen jälkeen koettu liian voimakkaaksi. Estetisoivasta suhteesta paljastettuihin hirsiseiniin kertoo ilmiö, jota kutsumme *kesyttämiseksi*. Vaikka hirret halutaan esiin, niiden visuaalista ilmaisuvoimaa samaan aikaan hillitään rajoittamalla esimerkiksi avausalueen kokoa tai asettamalla avattujen seinäpintojen rinnalle pelkistettyjä, moderneja huonekaluja tai valkoisia kontrastipintoja. ”Rouheiden tiili- ja hirsipintojen parina ovat selkeät katot ja lattia.” (*Meidän talo* 2/2021.) Kesyttävät elementit valitsemalla kodinkorjaaja kompensoi hirsiseinän tuottamia virikkeitä.

2. Autenttinen kokemus

Hirsiseinien purkamiseen liittyy myös eräänlainen uurastuksen kautta ilmaistava omistautuminen rakennukselle (*engagement*, ks. Peters ym. 2020; Viola 2022). Hirsiseinien paljastaminen on työvaihe, jonka monet kodinkorjaajat ovat tehneet itse, ilman ammattilaisten apua, joten talon iso ja näkyvä muutos on tehty omin käsin. Näissä tarinoissa pintakäsittelyjen poistaminen näyttäytyy usein eräänlaisena kuntokartoituksen jatkeena. Siistikuntoisina löytyvät hirret ja niiden tieltä poistetut pölyiset ja ajansyömät pinkopahvit toimivat kertomuksissa lisävarmistuksena sille, että talo on saatettu entistä parempaan kuntoon. Tällaisesta ajattelusta kertovat esimerkiksi seuraavat sitaatit:

Hirret ja kattopalkit puhdistettiin talkoilla: 10 miestä ja 10 kulmahiomakonetta hioivat yhden päivän aikana kaikki hirret välipohjasta lattiaan. Hionnan jälkeen hirret pestiin. Nyt ne saavat elää omaa elämäänsä ja tummaa ajan kuluessa. (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 28.2.2019.)

Luotimme, että jos jotain tulee eteen, osaamme sen korjata. Kaikki aiottiin kuitenkin purkaa, Jarmo kertoo. (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 28.2.2019.)

Ranskalainen filosofi ja professori Gaston Bachelard (2003 [1957], 180–182) lähestyy ihmisen omistautuvaa suhdetta materiaaliin tai esineisiin teoksessaan *Tilan poetiikka*. Hän kuvailee, kuinka huonekalujen kiillotusvahan ja lämpimän villarievun kautta välittyvä huolenpito kasvattaa huonekalun inhimillistä arvokkuutta ja herättää sen eloon. Kunnossapidetty esine ilmaisee järjestystä ja luo jatkuvuutta menneisyyden ja tämän päivän välille. Vastaavasti purkamiseen, puhdistamiseen ja pintakäsittelyyn liittyvä ihmisen vaivannäkö voi tuottaa paljastetuille hirsiseinille erityistä

merkityksellisyyttä. Merkitysten tunnistaminen haastaa modernismin ylhäältä johdettua rationaliteettia, joka ei anna painoa asukkaan vaikutusmahdollisuuksille omassa asuinympäristössään. (Sarantola-Weiss 2009, 58–59). Hirsiseinän paljastaminen on nähtävissä pehmeämpänä lähestymistapana, jossa asukkaan mieltymykset saavat näkyä.

Oman tekemisen kautta syntyvä lisäarvo on sidoksissa siihen, että hirsiseiniä arvostetaan myös käsityön taidonnäytteinä. Osassa kuvauksia viitataan esimerkiksi käsin veistettyihin hirsiiin tai taidokkaisiin salvoksiin, kuten seuraavissa otteissa:

Seinän salvokset ovat upeaa työtä (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 22.1.2016).

Viimeistelemättä jäänyt kaarioviaukko on hauska yksityiskohta, joka paljastaa hirsirakentamisen hienouden (*Koti ja keittiö* 1/2021).

Käsityötä arvostava näkökulma on teollisen ajan moderni ilmiö. Seinähirret ja niiden väliset eristemateriaalit muodostavat rouhean tekstuurin, joka vaikuttaa istuvan tämän päivän hirsitaloasukkaiden makumieltymyksiin, vaikka se ei useinkaan vastaa esisiemmen käsitystä hyvästä, esittelykelvosta työn jäljestä. Siten tässä päivässä ylpeyttä herättää pinta, joka toisessa ajassa olisi ollut hävettävä merkki puutteen alla elämisestä. Vaatimattomien rakenteiden nouseminen yhteiskunnallisen tai taloudellisen aseman tunnusmerkiksi onkin tulkittavissa osaksi teollistuneen 1900-luvun tasa-arvokehitystä, jossa ”enemmän” – tässä tapauksessa seinäverhoiluja – menettää erityisasemansa ollessaan kansan enemmistölle saavutettavissa (Sarantola-Weiss 2003, 102). Runsauden arvon aleneminen näkyy kodinsisustamisessakin hakeutumisena kohti rappeutumattonta alkuperäisyyttä, hirsirunkoa.

Hirsiseinät kuuluvat Pirjo Korkiakankaan (2001, 75) mukaan sellaisiin ”myöhemmin nostalgisoituneisiin asioihin”, joille on tyypillistä se, että ne ovat aikanaan olleet hyvin arkipäiväisiä ja ”ylevöityneet” vasta harvinaistumisen ja muistelun seurauksena. Ennen 1900-lukua puuta ei useinkaan arvostettu materiaalina niin, että se olisi jätetty tarkoituksella näkyviin, vaan se pyrittiin peittämään muilla materiaaleilla.

Modernismi muutti hirsipintojen herättämiä merkityksiä ja tunteita. Massiivirakentaminen hirrestä on nykyisin harvinaista ja siksi vanhan rakentamistavan edustajat koetaan arvokkaina. Korkiakankaan (2001, 87) mukaan esineiden muisteluun liittyy usein se, että niiden katsotaan toimineen hyvin, ”jopa paremmin kuin uudemmat ’korvikkeet’”. Modernistisen estetiikan eräs piirre on ”primitiivisten” materiaalien arvostaminen sellaisenaan ja puupintojen jättäminen verhoamatta. Eräs hirsipintojen paljastamiseen liittyvä ristiriita onkin toiminnan perustelu perinteisyydellä ja autenttisuudella, vaikka sen estetiikka kumpuaa modernismin aatteista.

Finn Arne Jørgensen (2015, 3) on tutkinut pienten erämaamökkien ja niiden kuvia jakavan internet-päiväkirjan, *Cabin Pornin*, viehätystä. Jørgensen on todennut, että mökkien katsomiseen liittyvä mielihyvä perustuu nostalgiseen ajatukseen menneiden sukupolvien elämästä nykyistä hitaampana, yksinkertaisempana ja luonnonläheisempänä, ja siksi parempana.

Täällä on erityinen, parantava tunnelma. Vieraatkin ovat huomanneet talon rauhoittavan vaikutuksen. (*Deko* 8/2020.)

Korkiakangas puolestaan (2001, 97) viittaa esineiden muisteluun liittyvän nostalgian assosioituvan kulttuurisen yksinkertaisuuden ja tuttuuden menettämiseen, joihin yhteiskunnan teollistuminen, teknistyminen ja kaupungistuminen on johtanut. Hirsiseinien paljastamisessa on kyse nostalgian näkyväksi tekemisestä käsillä tekemisen ja ympäristön konkreettisen muokkaamisen myötä. Siinä tarkasteltavaksi nostetaan yksinkertainen, ymmärrettävä ja rustiikkinen rakenne, joka tuntuu tuottavan suoran yhteyden menneiden sukupolvien rakentajiin, asukkaisiin tai heidän elämäntapaansa. Samalla kerrosten alta paljastuva rakenne koetaan materiaaliltaan terveelliseksi ja tunnelmalliseksi, ikään kuin ihmisen alkukodiksi mielletävän metsän jatkeeksi.

Houkuttelevuudestaan huolimatta hirret koetaan usein myös likaisiksi. Edellä esitellyksi *kesyttämiseksi* voidaan rinnastusten lisäksi laskea myös erilaiset hirsiseinille tehtävät pesut, hionnat ja pintakäsittelyt. Joissain artikkeleissa päivitellään esimerkiksi halutun lopputuloksen aikaansaamiseksi käytettyjä resursseja:

Janetten ja Teron 55-neliöisen vapaa-ajankodin remontissa kului 35 litraa valkoista maalia (*Meidän talo* 6/2022).

Satu halusi jättää esiin vanhaa hirsipintaa. Se käsiteltiin soodapuhaltamalla, sillä se irrottaa sitkeänkin lian hellävaraisesti. (*Meidän talo* 6–7/2021.)

Ruokailutilan kauniit hirsipinnat paljastuivat tapettikerrosten ja pinkopahvin alta. Ne puhdistettiin nylonharjalla ja käsiteltiin tupakan sävyisellä puuvahalla. Yksistään seinien puhdistamiseen meni kaksi päivää. (*Unelmien talo & koti* 11/2019.)

Kaunis hirsiseinä tuo lämpöä sisustukseen. Talon asukas Mari putsasi hirret auton pesemiseen tarkoitettulla pyörivällä harjakoneella. (*Unelmien talo & koti* 9/2022.)

Hirsiseinien paljastamisessa onkin kyse materiaaliin liitettävästä romanttisesta estetiikasta, jopa nostalgiasta. Tulkitsemme hirsiseinien paljastamisen eräänlaisena eskapismina: paljastetut hirsiseinät kertovat nykyihmisen taipumuksesta romantisoida menneisyyttä ja sen kansanomaista, esiteknologista elämäntapaa. Käsillä tekeminen liittyy hirsiseiniin kahdella tavalla: hirsiseinät tulkitaan osoitukseksi menneiden sukupolvien käsityötaidosta, mutta niiden paljastaminen on myös yksinkertaista käsityötä, jolla asukas voi itse muokata vanhan talonsa ilmettä ja siten osallistua rakennuksen kertomukseen. Hirsien paljastamisen välityksellä asukkaat syventävät suhdettaan kotiinsa ja sen merkityssisältöihin.

Kotiin tehtävien uhrausten avulla ihminen ei ainoastaan kirjoita itseään rakennukseen, vaan lihastyön, naarmujen ja muiden muistojen avulla myös rakennus piirtää autenttisen jälkensä ihmisen elämänhistoriaan.

3. Autenttinen tarina

Alkuperäisyys todellistuu vasta kun sen seuraan liittyy jälkiä uusista, nuoremmista vaiheista. Monissa hirsiseinäkuvaluissa keskitytään puutavaran veistämisvaihetta edeltäneisiin tai seuranneisiin tapahtumiin, jotka vahvistavat seinän paikkaa rakennuksen historiallisessa kertomuksessa. Seuraavissa sitaateissa näkyy, miten kertoja korostaa hirsiseinän tarinankerronnallisia elementtejä:

Hirret ovat vanhasta savupirtistä (*Unelmien talo & koti* 11/2020).

Torppa rakennettiin vuonna 1889 myrskyn kaatamista puista. – – Pirtin tummuneista hirsistä voi edelleen erottaa viestejä täyttymättömästä rakkaudesta. (*Unelmien talo & koti* 11/2020.)

Hirsiseiniin liitetään sekä kyky kertoa omasta historiastaan että jakaa muistoja aiemmista asukkaista. Tällöin lähestymme esinehistoriaan yleisemminkin liitettävää dokumentoivaa kertomusarvoa. Joissain artikkeleissa hahmottuu, miten rakenteiden purkajille oli tullut vastaan monenlaista arjen ja niukuuden historiaa.

Olohuoneen hirsipintaa esiin kuoriessa vastaan tuli tilkkeenä käytettyjä kalsareita ja verhokankaita. Myös lyijykynämerkinnät hirsien järjestyksestä olivat säilyneet hyvin. (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 8.3.2021.)

Pintaremontti laajeni arkeologiseksi operaatioksi (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 21.7.2017).

Dokumenttiroolissa hirsiseinä muuttuu muistamisen välineeksi, tiedon säilyttäjäksi. Paljastetun hirsiseinän arvo näyttäytyy kuitenkin vain harvoin ainoastaan dokumentaarisena, vaan pikemminkin osana jatkumoa, jossa ajan kuluminen tulee näkyväksi. Hirsiseinän läsnäolo voikin tuoda asukkaalle kokemuksen liittymisestä sukupolvien ketjuun:

Vanhan kansakoulun hirret henkivät rauhaa. Täällä ymmärtää oman paikkansa maailmassa ja ymmärtää kuuluvansa sukupolvien ketjuun. (*Unelmien talo & koti* 1/2021.)

Talon ikiaikainen tunnelma sai sydämeni pamppailemaan. Erkkilän perheen jyhkeä hirsitalo kätkee sisäänsä keltaisen lattian ja kiehtovia antiikkilöytöjä. (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 2.11.2022.)

Toinen näkökulma hirsiseinien kertovuuteen on välineellinen. Sisustuslehdissä hirsirakenteeseen viitataan usein jo juttujen otsikoissa ja kuvat esiin ostoista ovat kookkaita ja huomiota herättäviä. Hirsirungosta kerrotaan sekä leipätekstissä että keskeisenä tietona rakennuksen tietoisuuskulttuurissa, esimerkiksi seuraavasti: ”Lappeenrannan Pulsassa sijaitsevan hirsitalon ensimmäinen osa on valmistunut 1870-luvulla ja lisäksi 1950-luvulla. 4 h +k, 220 m².” (*Unelmien talo & koti* 4/2021.)

Mielikuvat hirsirakennuksen arvostuksen taustalla ovat kulttuurisidonnaisia. Aineistossamme hirsirakentamisen korkea status näkyy kolmella tavalla. Ensinnäkin hirsi mainitaan usein jo artikkelien otsikoinnissa, ingressissä tai tekstinostoissa, mikäli vanha talo on hirsirakenteinen. Toiseksi, jos paljastuksia on tehty, ne usein esitellään näyttävästi, usein jo jutun avauskuvassa. Kolmanneksi esiinnot on sijoitettu rakennuksen päätiloihin, kuten olohuoneeseen tai ruokailuhuoneeseen. Hirsiseiniin liittyy siis erityistä arvolatausta, jonka ei haluta jäävän tiedon tasolle, vaan joka halutaan nostaa esiin kaikkien todistettavaksi. Paljastetun hirsiseinän statusarvoa voi siis pitää myös välineellisenä ominaisuutena, jolla halutaan ilmaista toisia, omistajan valtaan tai muihin hyväksi miellettyihin ominaisuuksiin viittaavia erityispiirteitä.

Hirsirakenteen esiintuominen on aineistossamme myönteistä, ja vain kahdessa artikkelissa aiheeseen suhtauduttiin pidättyväisesti. Yhdessä artikkelissa epärointi tapahtui haastatellun perheen sisällä: ”näkyville jätetty hirsipinta aiheutti perheessä keskustelua” (*Glorian koti*, 5/2021). Toisessa, toimituksen kokoamassa vinkkiartikkelissa, tavattiin restaurointiteorialle tyypillistä ohjeistamista ja varjelevaa suhtautumista materiaaliin: ”Harkitse tarkkaan ennen kuin sudit maalia hirsiseiniin. Kun ne kerran maalaa, niitä ei saa enää ennalleen. Jos kaipaat raikastusta, vetele valkoista vaikka kattoon tai lattiaan. Jo valkenee!” (*Meidän talo* 9/2020.) Lähes yksituumaisena hahmottuva myönteisyys kuuluu yhtäältä sisustuslehtien tekstityypille ominaiseen kerrontatapaan, mutta kertoo osaltaan hirsirungon korkeasta statuksesta.

Toisinaan hirsiseinään liitetty arvo voidaan mieltää niin painavaksi, että aidon seinän puuttuessa kodin korjaajat tai rakentajat tarttuvat hämäyksiin. Eräässä esitellyistä kohteista uusi väliseinä rakennettiin purkuhirsistä muuten rankorunkoiseen taloon. Artikkelin mukaan ”Muutoksen päämääränä oli maalaisromanttisen tunnelman luominen, joten moni rakenteellinen tai tyyllinen seikka piti rakentaa taloon tyhjästä.” (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 28.1.2019.) Toisessa esimerkissä hirsiseinä maalattiin tasaiselle levyseinälle. ”Vau mikä hämäys!”, toteaa jutun otsikkokin. (*Unelmien talo & koti / Meillä kotona* 18.10.2018.) Artikkelien pohjalta voi päätellä, että hirsirakenteiden jäljitelmillä ja lavasteilla nähdään toisinaan esikuvarakenteeseen liittyvää arvolataamaa. Ilmiöstä kertovat myös monien valmistajien erilaiset hirsiseinätaPETIT.

Aineistomme pohjalta voi todeta, että kodinkorjaajat pitävät esillä olevaa hirsiseinää autenttisena kertojana. Samalla se nähdään representatiivisesti esineenä, joka rakentaa omistajansa identiteettiä. Toisin kuin esimerkiksi vaatteet tai rakennuksen julkisivut, hirsiseinät paljastetaan kuitenkin yleensä vain rakennuksen sisällä, yksityisissä huoneissa, jolloin niihin liitettäviä merkityksiäkin päästään esittelemään vain kodissa vieraillevalle lähipiirille. Tähän tuo toki muutoksen avattujen seinien esitleminen sisustuslehdissä tai toisaalta ihmisten nykyinen tapa esitellä aiemmin yksityisen piiriin kuuluvia asioita sosiaalisen median välityksellä, mutta keskeisin sävy eli tuttavallisuus hallitsee edelleen ilmaisua. Hirsiseinän herättämät mielikuvat ovat monisävyisiä ja lämpimiä, ja siksi niiden koetaan aineiston perusteella kuvaavan asukkaitaan tai heidän tavoitteitaan erityisen hyvin. Asukkaan näkökulmasta paljaiden hirsiseinien kertomisen tapa vastaa heidän omaa kokemustaan ja on siten autenttinen.

Tunnelmointia, esittämistä vai säilyttämistä?

Restauroinnin teoria pyrkii luomaan teoreettista viitekehystä rakennusperinnön ja arkkitehtuurikohteiden arvojen suojelemiseksi ja vaalimiseksi. Materiaalisen kulttuurin tutkimus puolestaan tutkii ihmisen luomaa fyysistä ympäristöä ja esineitä sekä ihmisen suhdetta niihin. Restaurointiteoriaa voikin pitää materiaalisen kulttuurin erityisenä osa-alueena, jossa ihminen pohtii suhdettaan edellisiltä sukupolvilta periytyvään fyysiseen ympäristöön, teoretisoi ja valitsee keinoja sen ylläpitämiseen. Restauroinnista käytävässä rakennussuojelukeskustelussa korostetaan yleensä rationaalisuutta. Tunteiden esiintuomista vältellään osittain siksi, että aihe olisi keskusteltavissa mahdollisimman objektiivisesti esimerkiksi viranomaisyhteyksissä. On kuitenkin selvää, että hirsiseinien arvostamiseen liittyy käytännön ominaisuuksien lisäksi kiintymistä ja tunnepohjaisia asenteita.

Hirsiseinien paljastaminen ilmentää mielenkiintoisella tavalla ihmisen suhdetta aineelliseen ympäristöönsä eli sitä, miten haluamme käsitteellistää, muokata ja hallita rakennettua ympäristöämme ja sen muutoksia. Ilmiö havainnollistaa myös korjaamisen ja restauroinnin jakaantumista vähintään kolmeen melko eriytyneeseen kenttään. Kahden tässä artikkelissa esiin tuodun kentän muodostavat erityisiin suojelukohteisiin keskittyvä, akateemisesti normitettu restaurointi sekä sisustuslehtien ”kansan makua” kuvastava kodinkorjaaminen. Artikkelimme tutkimuskohteena ovat siis julkaisemisen välityksellä eri tavoin kulttuurisesti kiinnostaviksi todetut kohteet. Merkkirakennuksiin kohdistuvan restauroinnin ja yksityiskotien korjaamisen ohella rakennuskannan suurta volyymia, esimerkiksi asuinkerrostaloja ja julkisia rakennuksia, korjataan pääosin teknis-taloudellisista lähtökohdista tavalla, joka useimmiten sivuuttaa autenttisuuden ja tunnelmallisuuden kysymykset. Koko rakennetun ympäristön arvojen moninaisuutta voidaan ymmärtää kattavasti vasta tutustumalla kaikkiin näihin kolmeen korjausperinteeseen.

Tässä artikkelissa tarkastelimme sisustuslehdistä poimittujen juttukokonaisuuksien perusteella sitä, kuinka kodinkorjaajat suhtautuvat kotiensa hirsiseiniin ja niiden ilmentämään autenttisuuteen. Aineistomme perusteella sisustuslehdet pitävät hirsiseinien paljastamista yleisesti hyväksyttävänä ja jopa suositeltavana tapana muokata ja päivittää kotia vanhassa puutalossa. Toistuvasti samankaltaista ratkaisua esittelevien juttujen välityksellä sisustuslehdillä vaikuttaa olevan keskeinen rooli kodin sisustukseen ja korjaamiseen liittyvien merkitysten ja trendien muodostamisessa ja levittämisessä. Lehtiaineistosta koottu näytesarja antaa havainnollisen kuvan hirsiseinien paljastamisen laajuudesta, visuaalisista ilmenemismuodoista sekä merkityksistä omistajalleen.

Ilmiön taustalta tunnistettiin hirsirakennusten arvostus ja hirsirakentamisen selkeä poikkeavuus nykyrakentamisen käytännöistä. Vanhoja rakenteita paljastamalla pyritään tuomaan tähän päivään entisaikaan liitettyjä myönteisiä piirteitä sekä vahvistamaan terveellisenä ja perinteisenä pidetyn materiaalin läsnäoloa. Ilmiön kääntöpuolena ovat ne materiaalisen kulttuurin todisteet ja merkitykset, jotka voisivat kertoa itsestään ja historiastaan sellaisinaan paikoillaan, mutta jotka menetetään katoavien kerrostumien myötä. Näitä menetettyjä arvoja ei juurikaan käsitellä aineistossa, vaan aidon ja alkuperäisen katsotaan aina paljastuvan uudempien kerrosten alta.

Restaurointiteorian mukaan autenttisuutta voi tarkastella esimerkiksi seuraavista näkökulmista: todelliset vanhat materiaalit (alkuperäisyys), suunnittelun ja rakentamisen menetelmät tai käytön tavat (perinnön jatkuminen), jäljet tai merkit historiallisista tapahtumista tai ilmiöistä (dokumentaarisuus), patina (korkea ikä, merkit ajan kulumisesta) ja kokonaisuuden eheä luettavuus (integriteetti). Analysoimastamme lehtiaineistosta voi tunnistaa näitä kaikkia autenttisuuden puolia, mutta aineiston pohjalta voidaan myös esittää, että niitä enemmän sisustajia motivoivat hirsiseinien paljastuessa huoneeseen syntyvä tunnelma, näkyvän pinnan tai riisumisvaiheen kokemuksellisuus sekä esiin otetun hirsipinnan suora tai välineellinen kertovuus. Kodinkorjaajan suhde hirsiseinään on henkilökohtainen ja välitön. Näin ollen hirsiseinän paljastaminen mielletään tämän autenttisen suhteen kirkastamiseksi ja vahvistamiseksi, vaikka todellisuudessa se saattaa samalla aiheuttaa kohteen integriteettiä heikentävää aikatasojen välistä sotkuisuutta.

Sisustuslehtikuvaston tarkasteleminen restauroinnin teorian keinoin asettaa rinnakkain lähtökohtaisesti hyvin toisistaan poikkeavat näkökulmat. Siinä missä restaurointi pyrkii varjelemaan kohteitaan minimitoimenpitein ja materiaalia säästään, sisustuslehtien artikkelien keskiössä ovat usein suuret ja näyttävät muutokset sekä luovuus ja vaivannäkö, joiden avulla kaunis ja kuvauksellinen koti on muokattu ja rakennettu. Vanhan talon korjaaja, jonka pääasiallisena motiivina on viihtyisän ja merkityksellisen kodin luominen itselle, keskittyy täysin oikeutetusti kodin tunnelmaan, kokemuksellisuuteen ja kertovuuteen. Silloin hirsiseinän paljastaminen ja paljas seinä saatetaan kokea paljon väkevämpinä ilmauksina kuin pelkkä tietoisuus erilaisten historiallisten vaiheiden olemassaolosta. Ongelmallisena ilmiötä voidaan kuitenkin pitää silloin, jos paljastamista erehdytään pitämään alkuperäisen rakennusvaiheen palauttamisena. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna sisustuslehdissä viljellyt maininnat ”alkuperäisistä hirsiseinistä” ovat hämääviä ja harhaanjohtavia.

Restaurointiteorian kannalta esittämämme kodinsisustajan näkökulmat laajentavat entisestään totuttuja käsityksiä. Restaurointiteoria on erityisesti 1990-luvulta lähtien pyrkinyt huomioimaan rakennusten arvojen moninaisuutta, mutta se on yleensä välttänyt astumasta kokemuksellisuuden kentälle. Yleispätevien arvojen tavoittelu on ohittanut henkilökohtaiset tuntemukset. Rakennettu ympäristö on kuitenkin ihmisen fyysinen koti, ja sen säilymisen kannalta keskeistä on tunnistaa siihen liitettäviä eriluonteisia kiintymistapoja. Materiaalisen kulttuurin tutkimuksen menetelmien laajempi käyttö voisi auttaa rakennussuojelua sanoittamaan kansalaisten ja rakennuskannan symbioottista yhteiseloä. Yksittäisenä ilmiönä hirsiseinien autenttisuuden paradoksi kuvaa ristiriitaa historiallisen tunnelman, historian esittämisen ja historian säilyttämisen välillä.

Tekniikan tohtori, arkkitehti, Iida Kalakoski, Rakennetun ympäristön tiedekunta, Tampereen yliopisto.

Arkkitehti, restauroinnin artenomi, Riina Sirén, Rakennetun ympäristön tiedekunta, Tampereen yliopisto.

Lähteet

Lehdet

Avotakka: 1–3/2018; 11/2019; 2–12/2020; 1, 3–11/2021; 6 ja 8/2022; 6 ja 7/2023.

Deko: 2, 8, 10/2020; 2, 8/2021; 10, 11/2022; 7/2023.

Glorian koti: 3, 8 ja 10/2020; 2–4, 5, 6 ja 10–12/2021; ja 3/2022.

Koti ja keittiö: 9/2020; 1, 3, 5/2021; 10/2022.

Meidän talo / Meillä kotona: 9–10/2020; 1, 2–12/2021; 1–3, 5–8, 10–12/2022; 1–8/2023.

Unelmien talo & koti / Meillä kotona: 7/2017; 3/2018; 8, 10 ja 11/2020; 1, 4, 10 ja 11/2021; 1, 2, 7, 10 ja 12/2022; 6, 7 ja 8/2023.

Kirjallisuus

Ahmavaara, Anna-Liisa, toim. 1966. *Asumme lähellä luontoa – suomalaisia pientaloja ja saunoja*. Helsinki: Otava.

Ateenan julistus. *The Athens Charter for the Restoration of Historic Monuments*. 1931. <https://www.icomos.org/en/167-the-athens-charter-for-the-restoration-of-historic-monuments> (Haettu 23.1.2024).

Bachelard, Gaston. 2003 [1957]. *Tilan poetiikka*. Suom. Tarja Roinila. Helsinki: Nemo.

Danielsson, Ing-Mari. 1998. *Den bildade smaken. Målade dekorationer hos borgerskapet i frihetstidens Stockholm*. Stockholmsmonografier 124. Stockholm: Stockholmia förlag.

Denslagen, Wim. 2009. *Romantic Modernism – Nostalgia in the World of Conservation*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Eurooppalaisen kulttuuriperintöpolitiikan sanasto. 2011. Helsinki: Council of Europe, Museovirasto, <https://www.museovirasto.fi/uploads/Arkisto-ja-kokoelmapalvelut/Julkaisut/kulttuuriperintopol-sanasto.pdf> (Haettu 31.12.2023).

Feilden, B. M. & J. Jokilehto. 1993. *Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites*. Rooma: ICCROM.

Flink, Selja. 1999. *Paperi perinteisessä rakentamisessa*. Helsinki: Teknillinen korkeakoulu.

Flink, Selja. 2006. *Runebergin koti: rakentamisesta restaurointiin*. Helsinki: Museovirasto.

Hakkarainen, Helena & Maire Mattinen. 1984. Teollisuusympäristöt: dokumentointi, tutkimus, suojele. *Arkkitehti* 81, 1: 40–49.

Heikkinen, Maire. 2009. *Suomalainen tapettikirja*. Helsinki: Museovirasto.

Immonen, Visa. 2016. Sotkuinen aineellisuus: menneisyyden merkityksistä ja ihmiskeskeisyydestä esineiden ajallisuuteen. *Historiallinen Aikakauskirja* 114, 2: 190–200, <https://journal.fi/haik/article/view/140315>.

Jokilehto, Jukka. 2011 [1999]. *A History of Architectural Conservation*. London: Routledge.

Jokilehto, Jukka. 2014. Tahto ja ymmärrys: Suomi versus muu maailma. Teoksessa *Rakennussuojelu ajassa. Pohdintoja rakennetun ympäristön suojelusta = Building conservation in our time: essays on the conservation of the built environment*, toim. Kirsti Kovanen, Margaretha Ehrström, Maunu Häyrynen, Marjo Vepsä & Aura Kivilaakso, 39–58. Helsinki: ICOMOSin Suomen osasto ry.

Jørgensen, Finn Arne. 2015. Why Look at Cabin Porn? *Public Culture* 27 (3 [77]): 557–578, <https://doi.org/10.1215/08992363-2896231>.

Kaila, Panu. 2005. *Talotohtori – Rakentajan pikkujättiläinen*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Kajander, Anna. 2022. ”Materiaalisuus etnologiassa”. Teoksessa *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*, toim. Outi Fingerroos, Konsta Kajander & Tiina-Riitta Lappi, 139–154. Tietolipas 274. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, <https://oa.finlit.fi/site/books/e/10.21435/tl.274/>.

Korkiakangas, Pirjo. 2001. Esineiden nostalgisoituminen: ylevöityneen, arkisen ja kansanomaisen nostalgiaa. Teoksessa *Pandoran lipas: Virvatulia esineiden maailmasta*, toim. Ilmari Vesterinen & Bo Lönnqvist, 75–101. Tietolipas 179. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Matero, Frank. 2006. Loss, Compensation and Authenticity in Architectural Conservation. *Journal of Architectural Conservation* 12, 1: 71–90, <https://doi.org/10.1080/13556207.2006.10784961>.

Museoviraston korjauskortit, Museovirasto,
<https://www.korjaustaito.fi/fi/korjauskortit> (Haetti 31.12.2023).

The Nara Document on Authenticity. 1994. ICOMOS,
<https://www.icomos.org/en/charters-and-texts/179-articles-en-francais/ressources/charters-and-standards/386-the-nara-document-on-authenticity-1994> (Haettu 31.12.2023).

Niiranen, Timo. 1981. *Miten ennen asuttiin: vanhat rakennukset ja sisustukset*. Helsinki: Otava.

Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. 1994. UNESCO, <https://whc.unesco.org/archive/opguide94.pdf> (Haettu 31.12.2023).

Perkkiö, Miia. 2007. *Utilitas restauroinnissa. Historiallisen rakennuksen käyttötarkoituksen muutos ja funktionaalinen integriteetti*. Acta Univ. Oul. C 288. Oulu: Oulun yliopisto, <http://urn.fi/urn:isbn:9789514286759>.

Peters, Renata, F., Iris L. F. den Boer, Jessica S. Johnson & Susanna Pancaldo. 2020. *Heritage Conservation and Social Engagement*. Lontoo: UCL Press.

Riegl, Alois. 1992 [1903]. The Modern Cult of Monuments. Teoksessa *Problems of style: foundations for a history of ornament*, ed. David Castriota, 69–83. Princeton (NJ): Princeton University Press cop.

Rinne, Hannu. 2018. *Perinnemestarin materiaalioppi: mistä on vanhat talot tehty*. Helsinki: WSOY.

Sarantola-Weiss, Minna. 2003. *Sohvaryhmän läpimurto. Kulutuskulttuurin tulo suomalaisiin olohuoneisiin 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 912. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Sarantola-Weiss, Minna. 2009. Representations of the Finnish home in the Interior Decorating Magazines of the 1960s and 1970s. Teoksessa *Homes in Transformation. Dwelling, Moving, Belonging*, toim. Hanna Johansson & Kirsi Saarikangas, 39–73. *Studia Historica* 76. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, <https://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-dor-000631>.

Sjöberg, Lars, Ingalill Snitt & Ursula Sjöberg. 1994. *The Swedish Room*. London: Lincoln.

Tempel, Egon. 1968. *Suomalaista rakennustaidetta tänään*. Helsinki: Otava.

Thornton, Peter. 1984. *Authentic Decor. The Domestic Interior 1620–1920*. London: Weidenfeld & Nicolson.

Turunen, Arja. 2011. *Hame, housut, hamehousut! Vai mikä on tulevaisuutemme? Naisten päällyshousujen käyttöä koskevat pukeutumisohjeet ja niissä rakentuvat naiseuden ihanteet suomalaisissa naistenlehdissä 1889–1945*. Kansatieteellinen arkisto 53. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys, <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-9081-7>.

Venetsian julistus. 1964. UNESCO. <https://icomos.fi/kansainvaelinen/julistukset-ja-suositukset/venetsian-julistus/> (Haettu 31.12.2023)

Viola, Serena. 2022. Built Heritage Repurposing and Communities Engagement: Symbiosis, Enabling Processes, Key Challenges. *Sustainability* 14, 4: 2320 <https://doi.org/10.3390/su14042320>.

Zukin, Sharon. 1989. *Loft Living: Culture and Capital in Urban Change*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.